

«УНІВЕРСИТЕТ «КРОК»

Кафедра національної економіки та фінансів

Лебедєв Павло Олегович

УДК 336.71:368

Дипломна робота
«Конкурентоспроможність ринку страхових послуг
України»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Дипломна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

П.О. Лебедєв

Науковий керівник

Плетенецька Світлана Михайлівна
к.е.н., доцент

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ	6
1.1.Необхідність, економічний зміст ринку страхування	6
1.2.Поняття конкурентоспроможності ринку страхових послуг	10
1.3.Державне регулювання страхової діяльності	15
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ.....	19
2.1. Діяльність страхової компанії «Арсенал» на ринку страхування	19
2.2 Конкурентоспроможність страхової компанії «Арсенал» на ринку страхових послуг України	27
2.3 Напрями підвищення ефективності страхової діяльності в умовах невизначеності.....	42
2.4 Перспективи стратегічного розвитку страхового ринку України	47
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження Конкурентоспроможність є однією з центральних категорій сучасної економічної науки, яка має вирішальний вплив на успішність функціонування суб'єктів конкурентних відносин, а також ефективність і стабільність розвитку ринкового механізму в цілому. Конкурентоспроможність страхових послуг можна визначити як здатність компанії надавати кращу пропозицію товарів чи послуг порівняно з конкурентами, надаючи продукти чи послуги з диференційованими властивостями при відповідності стандартам якості.

На міжнародних та національних ринках в умовах посилення конкуренції особливе значення набуває питання захисту суб'єктів господарювання від потенційних загроз та створення системи захисту від негативних факторів. Для вирішення цих завдань необхідно забезпечити ефективне функціонування страхового ринку. Це одна з основних складових фінансової безпеки. Неможливо забезпечити поступальний соціально-економічний розвиток держави без розвиненого страхового ринку, підвищення добробуту населення, безпечного функціонування суб'єктів господарювання, забезпечення різних сфер його життєдіяльності.

Значення полягає у тому, що сучасний стан державного страхового ринку над повною мірою відповідає тенденціям розвитку світового ринку. Формування та розвиток ефективного страхового ринку потребує розробки ефективної політики забезпечення страхової діяльності іноземних перестраховальників, страхувальників, створення розвиненої платоспроможної системи страхування.

Дослідженням конкурентоспроможності ринку страхових послуг України займалися наступні науковці: Базилевич В.Д., Баранов А.Л., Бондар О.А., Войнова Є.І., Гаманкова О.О., Грушко В.І., Давиденко Н.М., Золотарьова О.В., Іонін М.С., Кривенцова А.М., Лой Ю.В., Мельничук Н.Ю.,

Михайлова Н.В., Плетенецька С.М., Пурій Г.М., Руда О.Л., Рудь І.Ю., Самолюк І.М., Сич О.А., Сіренко І.В., Фесенко Н.В., Шолойко А.С. та інші.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів конкурентоспроможності ринку страхових послуг України, а також обґрунтування їх шляхів удосконалення.

Відповідно до поставленої мети сформуємо наступні **завдання**:

- розкрити необхідність, економічний зміст та розвиток ринку страхування;
- охарактеризувати поняття конкурентоспроможності ринку страхових послуг;
- дослідити державне регулювання страхової діяльності;
- оцінити діяльність страхової компанії «Арсенал» на ринку страхування України;
- з'ясувати конкурентоспроможність страхової компанії «Арсенал» серед інших компаній;
- запропонувати напрями підвищення ефективності страхової діяльності в ринковому середовищі;
- дати рекомендації щодо перспективи стратегічного розвитку страхового ринку України.

Об'єктом дослідження виступає ПАТ «Страхова компанія «Арсенал».

Предмет дослідження дипломної роботи являються теоретичні та практичні проблеми конкурентоспроможності ринку страхових послуг України.

Під час написання дипломної роботи використали наступні **методи**: для теоретичних узагальнень використовується логічний метод, визначення основних понять та категорій, формування висновків досліджень. Методи синтезу та аналізу використовуються для визначення функцій, суттєвих ознак страхового ринку. У процесі визначення рівня конкурентоспроможності ринку страхових послуг використовувалися аналітичні та графічні методи

оцінки. Для оцінки конкурентної стратегії використовувалися методи економіко-статистичного аналізу. Для отримання аналітичної інформації були оброблені дані фінансової та статистичної звітності, зокрема фінансова звітність страхової компанії.

Інформаційною базою дипломної роботи стали Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, підзаконні акти про правове забезпечення страхової діяльності в Україні, офіційні дані Державної служби статистики України та Національного Банку України, також у ході дослідження було вивчено, проаналізовано та систематизовано концепції та положення монографічних досліджень українських та зарубіжних науковців, збірників наукових праць, матеріалів наукових конференцій, статей періодичних видань та інші.

Практична значимість одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані рекомендації та висновки щодо вдосконалення розвитку страхового ринку України можуть бути використані у практичній страховій діяльності.

Апробація результатів дослідження – основні результати дослідження доповідалися на науковій конференції «Цифровізація суспільства та бізнесу: Виклики та можливості для молоді», (місто Київ), яка проходила 24 травня 2022 року в Національній академії статистики та на науковій конференції «Цифровізація науки та сучасні тренди її розвитку», (місто Умань), яка відбулася 11 листопада 2022 року.

Структура дипломної роботи складається з титульного листа, змісту, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 63 сторінки, список використаних джерел - 59 найменувань, додатків – 3. У роботі створено 21 графічних об'єкти, що включають 14 таблиць та 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

1.1.Необхідність, економічний зміст та розвиток ринку страхування

Розвиток страхування як виду бізнесу свідчить про ринкову економіку нашої держави. Ринкова конкуренція життєво важлива для здоров'я всієї економічної системи, оскільки вона гарантує, що товари продаються споживачам за ціною, якістю та кількістю відповідно до попиту та пропозиції. Однак такий вільний рух в економіці обмежений, коли кількість компаній є невеликою і коли існують змови між компаніями, що супроводжуються корупцією чиновників.

Сучасний страховий ринок формується в умовах поступового зростання основних макроекономічних показників, зокрема, зростання валового внутрішнього продукту, низької інфляції, стабільності національної валюти, що дозволяє динамічно розвиватися[4].

На сьогоднішній день у науковому співтоваристві є велика кількість різноманітних методологічних підходів до визначення поняття «страховий ринок» та його місця у фінансовій системі загалом. Теоретичний аналіз дефініцій страхового ринку свідчить у тому, що існуючі істотні розбіжності у трактуванні цього поняття пояснюються тим, що його зміст розкривається через виділення однієї чи кількох характеристик, які, на думку тієї чи іншої автора, є змістовними. Саме з урахуванням цих важливих особливостей можна систематизувати погляди різних учених трактування поняття «страховий ринок» деякі концептуальні підходи [57, с.60].

У сучасній економічній науковій літературі поняття страхового ринку має різні визначення, які залежать від підходу вчених до вивчення.

Автори Фесенко Н. В. та Яремченко Л. М. вважають, що страховий ринок - це система економічних відносин, сферою діяльності страховиків і перестраховальників усередині країни, групи країн та на міжнародному рівні

з надання страхових послуг страхувальникам, тобто гнучка система страхових послуг, що пристосовується до інтересів страхувальників [53, с. 28].

Науковець Шірінян Л.В. трактує страховий ринок як частину фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формуються попит і пропозиція на нього [56, с.37].

О.О. Гаманкова визначає страховий ринок як цілісний суб'єкт не можна повністю віднести до ринку фінансових послуг, оскільки частина його, пов'язана з торгівлею страховим капіталом, знаходиться поза ринком фінансових послуг, вона належить до фінансового ринку [10, с. 121].

Мочерний С.В. дає визначення страховому ринку, що це сукупність організаційно-економічної та економічної власності щодо купівлі-продажу страхових послуг між страховиками, страхувальниками та посередниками [13, с. 348].

В.М. Фурман вважає, що страховий ринок – це система стабільних економічних відносин між покупцями (споживачами, бенефіціарами), посередниками та продавцями, пов'язаних з формуванням попиту, пропозиції та цін на пряме страхування та перестрахування, які матеріалізуються та підлягають регулюванню [54, с.17].

Дослідивши думки науковців, ми дійшли висновку, що страховий ринок є більш загальним поняттям, що включає ринок страхових послуг, повноцінне функціонування якого неможливе без страховиків, як фінансових посередників, діяльності з формування та розміщення страхових резервів.

Страхування є невід'ємним елементом фінансової системи будь-якої суспільно-економічної формації, покликаним захищати майнові інтереси громадян, суб'єктів господарювання та держави.

Виникнення та розвиток страхового ринку в Україні – це процес, що має багато спільного з аналогічними процесами в інших постсоціалістичних країнах. До набуття Україною статусу незалежної держави страхування здійснювалося відповідно до економічних, соціальних і правових умов, що

існували на той час. Найстарішим способом страхового захисту в Україні, як і у всьому світі, було взаємне страхування. Класичне страхування прийшло в Україну із Західної Європи у XVIII столітті з появою філій британських страхових компаній [44, с. 48].

Страховий ринок незалежної України історично пройшов певні етапи свого розвитку:

I етап - з 1991 по 1993 рр. - відмінними рисами є відсутність спеціального законодавства, відповідної методологічної бази, нагляду з боку держави, дієвого ринкового механізму реалізації страхової діяльності, цей етап визначається екстенсивним розвитком страхового ринку та швидким зростанням кількості страхових організацій[44, с. 221].

II етап - з 1993 по 1996 рік - в економіці держави почала створюватися страхова галузь, було прийнято Декрет "Про страхування", встановлено державний нагляд за страховою діяльністю та визначено певні вимоги до страховиків, а також відбулася структурна побудова страхового ринку України, з'явилися групи страхових компаній, створені на базі колишнього Держстраху в системі Оранти, страхові компанії створені на приватному капіталі, що працюють на ринкових засадах[44, с. 227].

III етап – з 1996 по 2001 рр. – прийнято Закон України «Про страхування», який посилив вимоги до статутних фондів та платоспроможності страхових компаній. Страхові компанії поділялися на окреме страхування ризиків і довгострокове страхування життя та встановлено нові вимоги до договорів страхування та розміщення страхових резервів[35].

IV етап - з 2001 р. - прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» додатково підвищили вимоги до статутного капіталу страховика, його кількісні та якісні характеристики, підвищили вимоги до платоспроможності страхових організацій, розширили інвестиційні можливості, покращено можливості диверсифікації розміщення

страхових резервів та тимчасово вільних коштів страховика значно збільшився обсяг перестраховувальних операцій [11, с. 622].

На сучасному етапі страхова галузь України в цілому досягла певного рівня інвестиційної привабливості і представлена провідними транснаціональними страховими групами з Австрії, Бельгії, Великобританії, Ізраїлю, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Росії, Словенії, США, Франції, Швеції, але страхова діяльність в Україні, ще немає відповідної сили, щоб мати вплив на покращення стабільності національної економіки [17, с. 48].

Наявність повноцінного страхового ринку є необхідною важливою умовою підвищення добробуту населення та сталого економічного зростання. В Україні цей сектор знаходиться на ранній стадії свого розвитку та має деякі проблеми. Тому її подальший розвиток має стати пріоритетом в економічному та соціальному аспектах державної політики.

Сучасний страховий ринок формується в умовах поступового зростання основних макроекономічних показників, зокрема, зростання валового внутрішнього продукту, низької інфляції, стабільності національної валюти, що дозволяє динамічно розвиватися.

Страхування сприяє підприємництву, виробництву та торгівлі та надає їм стабільності. Багато видів товарів та послуг виробляються та надаються за умови наявності відповідного страхування[4].

Підприємці впевненіше інвестуватимуть в інноваційні проекти, якщо вони зможуть отримати правильне страхове покриття. Страхування дозволяє керівникам виробництва враховувати ризик пошкодження виробничого обладнання, що збільшить інвестиції у нього. Крім того, страхування допомагає підвищити довіру до економічних агентів.

Страхування товарів, платежів та транспортування полегшує комерційну діяльність та торгівлю. З іншого боку, споживачів заохочують купувати дорогі товари, такі як автомобілі чи нерухомість. Таким чином, страхування полегшує комерційну діяльність, стимулюючи споживання, підприємництво та інновації. Більше того, страхування майна та

відповідальності може зменшити збитки від закриття або навіть повної ліквідації фірми у разі непередбачених обставин. Це може мінімізувати додаткові витрати, понесені внаслідок фінансових труднощів [2].

Отже, страховий ринок визначається як система господарсько-правових відносин між покупцями, продавцями страхових і перестраховувальних послуг та їх посередниками, в результаті яких здійснюється мобілізація, розподіл і перерозподіл коштів. Основними завданнями страхового ринку є забезпечення стабільного функціонування суб'єктів господарювання в умовах невизначеності та ризику, а також оснащення уповноважених органів інструментами економічного та страхового полісу.

1.2. Поняття конкурентоспроможності ринку страхових послуг

Страхування є одним із найважливіших елементів у системі фінансових механізмів захисту майнових інтересів усіх членів суспільства від несприятливих подій, а також невід'ємною частиною економічної системи. Страховий ринок формує сприятливе середовище, яке може забезпечити страховий захист усіх суб'єктів господарських відносин у зв'язку з настанням несприятливих подій, при цьому акумулює значні кошти фінансових ресурсів, перетворюючи їх на потужне джерело інвестиційних ресурсів, які можна інвестувати в національній економіки та сприяють економічному зростанню нашої країни [7, с.21].

У сучасних ринкових умовах конкуренція є рушійною силою розвитку та вдосконалення бізнесу у різних сферах бізнесу. Враховуючи той факт, що страхові компанії займають значну частку фінансового ринку, питання успішної конкуренції з іншими страховими компаніями та спеціалізованими фінансовими установами набувають особливого значення і безпосередньо визначаються розумною управлінською дією на конкурентоспроможність [7, с.24].

Підприємницька діяльність страховиків в ринкових умовах пов'язана з наданням страхових послуг юридичним і фізичним особам. Страхова послуга виступає як специфічна послуга. Воно користується попитом, оскільки існує потреба в страховому захисті, що реалізується на практиці як страховий інтерес.

Гаманкова О.О. вважає, що страхова послуга є результатом вирішення бізнес-завдання клієнта, сформульованої у заявці на страхування. Страховик приймає заявки страхувальника, а чи не страхові послуги, які входять у комплекс потенційних послуг страхового продукту. Страхова послуга - різновид страхового товару і виявляється у конкретних процесах страхової організації, вкладених у задоволення конкретної потреби клієнта у страховий захист, наповненої грошовими коштами [9, с. 8].

На думку групи авторів Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк страхові послуги є послугами другорядного попиту, які значною мірою залежать від політичної та економічної стабільності, а також від рівня добробуту громадян країни [47, с. 227].

Страхові послуги на думку С.С. Осадець - це фінансові операції страховиків, що здійснюються для забезпечення страхового захисту страхувальників або застрахованих осіб [48, с. 369].

Виділимо ряд особливостей страхових послуг як продукту, що реалізується на страховому ринку:

- по-перше, страхова послуга – це зобов'язання щодо відшкодування збитків, обумовлене в договорі багатьма умовами та зняте з виконання на тривалий час, яке може бути не виконане, якщо страховий випадок не настане, доки страховик (продавець) на ринок пропонує угоду, в результаті якою виникає страхувальник (покупець); платить відразу (під час укладання договору), а отримує страховий продукт лише за настанні страхового випадку;

- по-друге, непомітність страхової послуги виявляється у тому, що покупцю складно оцінити якість запропонованої послуги до її придбання.

Договір купівлі-продажу страхових послуг для всіх покупців є непрозорим, що викликає з одного боку нерозуміння, а з іншого — недовіру. Отже, фактор недовіри з боку покупців має бути передбачений страховиками, що ускладнює управлінську діяльність страховика та потребує спеціальної роботи з ринком[48, с. 372].

- по-третє, вартість страхових послуг відображається у страховому тарифі та визначається потенційними можливостями страхової організації та співвідношенням попиту та пропозиції;

- по-четверте, страхова послуга визначається страховим інтересом покупців, їх економічною потребою, можливістю та інтересом взяти участь у страхуванні;

- по-п'яте, страхова послуга може бути надана лише на підставі договору добровільного або обов'язкового виду страхування;

- по-шосте, система страхових послуг має бути провідником економічного, соціального, технічного, технологічного, екологічного та інших аспектів політики безпеки держави, її відповідальності за всі сфери життя людини [56, с. 38].

На даному етапі розвитку досить багато страхових компаній надають різні страхові послуги та продукти, що породжує конкурентоспроможність на ринку страхових послуг.

Конкурентоспроможність є однією з найскладніших економічних категорій, що динамічно розвиваються та змінюються. Єдиного універсального і загально визнаного визначення цього поняття не існує. Під конкурентоспроможністю розуміється, передусім, здатність суб'єкта випереджати своїх конкурентів у досягненні поставлених економічних цілей, що, по суті, є характеристикою ефективної діяльності протягом тривалого часу на конкурентному ринку [2].

Багатогранність конкурентоспроможності ринку страхових послуг як економічної категорії виявляється в таких аспектах:

- міжнародна та національна конкурентоспроможність виділяється за територіально-географічними ознаками ринку страхових послуг;
- залежно від масштабів суб'єктів господарювання виділяють конкурентоспроможність ринку страхових послуг та економіки в цілому;
- залежно від врахування факторів часу конкурентоспроможність ринку страхових послуг виділяється на певну дату на період у майбутньому [15, с. 136].

Конкурентоспроможність, як і конкуренція, має свої особливості кожному галузевому ринку. Конкуренція над ринком страхових послуг характеризується:

- високим рівнем державного регулювання страхової діяльності;
- складність організації бізнес-процесів через часовий інтервал придбання та використання страхових послуг, їх нематеріального характеру;
- значний рівень диференціації страхових послуг;
- розвиток альтернативних страхових організацій та використання інших інструментів управління ризиками;
- потреба у великому капіталі, особливо перестраховальному, для страхування великих та дуже великих ризиків;
- соціально-орієнтований характер страхової компанії;
- взаємодія страхових компаній під час перестраховування, соціального страхування, організації страхових пулів;
- відносно висока рентабельність та інвестиційна привабливість страхового бізнесу та інші [33, с. 1202].

Спираючись на загальноекономічні принципи теорії конкуренції, можна виділити основні системо утворюючі елементи конкуренції на страховому ринку:

- сферою конкуренції є фінансовий ринок та його сегмент, власне страховий ринок, на якому відбувається самостійне змагання конкурентів фінансових посередників, які реалізують страхові продукти та послуги;

- предметом конкуренції на страховому ринку є продукти та послуги, за допомогою яких страховики мають на меті розширення своєї клієнтської бази та формування позитивного іміджу;

- об'єктом конкуренції є споживач страхових послуг - клієнт, який має можливість вибрати найякісніші послуги на ринку;

- суб'єкт конкуренції на ринку страхових послуг - конкуруючий страховик або інший фінансовий посередник, що реалізує на ринку продукти та послуги, які можуть бути використані клієнтами як замітники запропоновані страховиками [41, с. 90].

Конкурентоспроможність страхової послуги можна розглядати з позицій таких складових:

- характеристики страхової послуги (які оцінюються за інноваційними, організаційними, інтелектуальними, фінансовими параметрами);

- потреби споживачів (відповідність наданих страхових послуг вимогам ринку);

- характеристики послуг конкурентів (оцінка за параметрами власних послуг та їх порівняння) та ресурсний потенціал[37].

Конкурентоспроможність страхових послуг формується з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів та їх впливу, а також включає такі фактори, як ресурси (людські, фінансові, технологічні, інформаційні, інноваційні), які є аналогічними в більшості випадків внутрішньому економічному потенціалу страхової компанії.

Отже, конкурентоспроможність на ринку страхових послуг покликана сприяти формуванню ефективного конкурентного середовища як механізму, який у короткостроковій перспективі сприятиме економічному зростанню, а в довгостроковій перспективі стане одним із значущих факторів у створенні та функціонуванні ринку страхових послуг на, що соціально орієнтована ринкова економіка, оскільки, процес регулює кількість компаній на ринку, рівень цін і якість послуг, що надаються клієнтам.

1.3. Державне регулювання страхової діяльності

Страховий ринок України дуже відстає від розвинених країн. Така ситуація пояснюється тим, що Україна – країна з економікою, що розвивається, з такими проблемами, як низькі доходи населення, слабкий розвиток бізнесу, низька довіра населення до фінансових інститутів та інші. Регулювання страхової діяльності на законодавчому рівні можна вважати боротьбою держави за моральну безпеку своїх громадян [36].

Державне регулювання страхової діяльності — це система певних дій, які здійснюються державними органами та спрямовані на забезпечення сприятливих умов для діяльності страхових компаній, підтримку конкурентного середовища, захист інтересів споживачів страхових послуг, ефективний розвиток національного страхового ринку [24, с.163].

Метою державного регулювання є дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективний розвиток страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захист інтересів страхувальників. Державний нагляд за страховою діяльністю має:

- не допускати ринку фіктивні компанії, які можуть завдати шкоди як страхувальникам, і страховому бізнесу загалом;
- сприяти діяльності на страховому ринку компаній із стабільним фінансовим становищем;
- забезпечити формування та розвиток ефективно функціонуючого страхового ринку [6, с. 108].

Необхідність державного регулювання страхової діяльності в Україні спричинена такими факторами:

- слабка конкуренція у страховій галузі через недостатню капіталізацію більшості вітчизняних страхових компаній та їх нездатність страхувати великі ризики;

- суспільний чи змішаний характер низки страхових послуг, що передбачає суспільну корисність цих послуг, що значно перевищує індивідуальну;

- необхідність запровадження обов'язкових видів страхування з тих видів ризиків, які не вигідні для приватних страховиків;

- необхідність усунення негативних наслідків, пов'язаних із виникненням техногенних аварій, ядерних конфліктів тощо;

- забезпечення прозорості страхового ринку, законності діяльності страхових організацій та підтримання інформаційної відкритості ринку [58, с. 365].

Невід'ємною складовою визначення сутності та ролі державного регулювання страхової діяльності для економіки країни відповідають функції (табл.1.1.).

Таблиця 1.1.

Функції державного регулювання страхової діяльності в Україні

Функція	Характеристика
Цільова	визначення стратегічних цілей, а також напрямків розвитку страхового бізнесу
Інформаційна	встановлення правил діяльності через нормативно-правові акти та надання учасникам необхідної інформації
Соціальна	спрямована на виявлення та запобігання загрозам у розвитку страхової діяльності
Мотиваційна	створення стимулів для страхування та ефективного ведення страхової справи
Стимулююча	формування засад, які можуть впливати на діяльність страховиків й посилювати економічні інтереси
Попереджувальна	проведення певних змін з метою посилення та оновлення розвитку страхової справи

Джерело: складено автором [24, с. 164].

Державне регулювання також має важливе значення для реалізації послідовної політики щодо форм, методів і обсягів участі іноземного

капіталу в страховому бізнесі. Необхідність державного регулювання страхової справи зумовлена двома факторами: захистом страхувальника та економічною політикою, яку проводить держава. Державне регулювання здійснюється:

- реєстрація страхових компаній;
- видача ліцензій на здійснення окремих видів страхування;
- контроль за діяльністю страхових організацій і страхових посередників [45].

Реєстрація страхових організацій здійснюється на підставі заяви, поданої страховою організацією за встановленою формою, та низки документів, у тому числі: копії свідоцтва про державну реєстрацію; банківські довідки про розмір сплаченого статутного капіталу; документи, що підтверджують наявність страхових резервів та ін.

До 01.01.2022р. діяв Єдиний державний реєстр страховиків України який був системою збору, обліку, накопичення та виключення з реєстру даних, пов'язаних з ліцензуванням страхової діяльності та наглядом за страховою діяльністю страховиків. До Реєстру вносилися дані про страховиків, які отримали ліцензію на провадження страхової діяльності. Потрібна ліцензія видавалася на окремі види страхування та перестраховування[34].

Порядок реєстрації, ліцензування та контролю за діяльністю страховиків визначається Законом України "Про страхування" та іншою нормативно-правовою базою зі страхування[35].

В Україні страхова діяльність регулюється наступними нормативно-правовими документами:

- Господарським кодексом України;
- Цивільним кодексом України;
- Законом України «Про страхування»,
- Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»;

- Законом України «Про господарські товариства»;
 - Законом України «Про акціонерне підприємство»;
 - Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»; [35].
- постановами Кабінету Міністрів, положеннями (інструкціями, методиками, положеннями, розпорядженнями), прийнятими органами виконавчої влади або спеціально призначеним органом, що здійснює нагляд за страховою діяльністю, правилами та договорами страхування[26].

Основним суб'єктом державного регулювання страхового ринку в Україні є Національний банк України - здійснює державну регуляторну діяльність відповідно до вимог Закону України «Про основи державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». При реалізації державної регуляторної політики Комісія дотримується принципів послідовності, прозорості, відкритості та врахування громадської думки[26].

Державне регулювання страхової діяльності в Україні має здійснюватися на системній, планомірній, грамотній та прозорій основі з урахуванням поточного стану економіки, існуючих ризиків та прийнятих цілей розвитку. У період економічного спаду державне регулювання є незамінним інструментом виходу з кризи і водночас захищає інтереси споживачів страхових послуг. Державне регулювання страхової діяльності має ґрунтуватися на принципах, які забезпечать її ефективність, адекватність та прозорість, сприятимуть розвитку та прибутковості страховиків та одночасно захищатимуть споживачів страхових послуг[52].

Отже, на сьогодні в чинному правовому полі регулювання страхової діяльності існує певна невизначеність, оскільки в цій сфері відбулася масштабна зміна регулятора.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

2.1. Діяльність страхової компанії «Арсенал» на ринку страхування

Страхова компанія «Арсенал Страхування» — українська страхова компанія, заснована в 2005 році, офіс знаходиться в Києві.

Організаційно-правова форма підприємства СК «Арсенал» — акціонерне товариство, форма власності — приватна[27].

Установчим документом підприємства СК «Арсенал» є Статут.

СК «Арсенал» здійснює страхову діяльність будь-якого виду або виду, що підлягає ліцензуванню відповідно до чинного законодавства України. Відповідно до поставлених цілей компанія:

- співпрацює з державними та недержавними організаціями в Україні та за кордоном;
- укладає договори страхування, оформляє страхові поліси;
- здійснює іншу діяльність, що не суперечить законодавству України та сприяє виконанню завдань, розвитку матеріально-технічної, соціальної бази та зміцненню фінансово-економічного стану[27].

У 2012 році до компанії перейшли понад 150 осіб із центрального офісу та регіональної мережі СК «АХА». Зокрема, посаду голови правління зайняв Сергій Авдєєв, акціонерами компанії стали Олександр Солоп і Марина Авдєєва, змінивши назву на «Арсенал Страхування», з появою нових акціонерів і співробітників «Арсенал Страхування» увійшов у п'ятірку лідерів КАСКО, збільшила свою частку ринку, отримала нову акредитацію[27].

З 2014 року компанія є Головою Ревізійної комісії МТСБУ та відповідає за забезпечення прозорості, достовірності та доцільності витрачання коштів Фонду МТСБУ.

З 2017 року СК «Арсенал» пропонує послуги онлайн страхування.

На початок 2020 року клієнтами компанії були 350 тисяч фізичних та юридичних осіб. Усі акціонери компанії є управлінцями та власниками компанії, у раді директорів немає найманих топ-менеджерів. Кожен акціонер керує декількома вертикалями бізнесу[27].

Станом на 31 грудня 2021 року статутний капітал СК «Арсенал» становив 77,4 млн грн, активи компанії – 1341,5 млн грн, прибуток за МСФЗ – 934 тис. грн. Фактична маржа платоспроможності склала 320,3 млн грн, 110%, що підтверджує високий рівень платоспроможності та фінансової стійкості СК «Арсенал»[27].

На початок 2021 року СК «Арсенал» мала 33 страхові ліцензії, зокрема, 22 на добровільне страхування та 11 на обов'язкове страхування.

Обсяг страхових премій страхової компанії «Арсенал» за перше півріччя 2019 року перевищив 1 млрд грн. За даними Mind.ua, у 2019 році «Арсенал» посіла перше місце на ринку страхування вантажів та цивільної авіації, а також третє місце на ринку страхування майна[27].

Основні принципи розвитку СК «Арсенал» :

- Останні два роки СК «Арсенал» впевнено входить до ТОП-5 страхових компаній України.
- Регіональна мережа СК «Арсенал» містить понад 50 підрозділів по всій Україні.
- Врегулювання збитків в СК «Арсенал», процедура оплати організована максимально зручно, просто та оперативно.
- Професіоналізм – співробітники СК «Арсенал», які мають досвід роботи в іноземних компаніях та вміло поєднують його з вищою практикою на ринку.
- Зручність – СК «Арсенал» має акредитацію більш ніж у 40 банках та страхових представників у багатьох автосалонах України.
- Надійність – усі страхові програми СК «Арсенал» засновані на якісному перестраховальному покритті[27].

СК «Арсенал» динамічно розвивається, успішно застосовуючи найкращий ринковий досвід та постійно вдосконалюючи бізнес-процеси. СК «Арсенал» довіряють понад 3 мільйони клієнтів по всій Україні.

СК «Арсенал» є членом Національної асоціації страховиків України, представники Компанії входять до складу органів управління МТСБУ[27].

Страхування у страховій компанії «Арсенал Страхування» відповідає унікальним умовам та очевидним перевагам: індивідуальний підхід до кожного клієнта та суворе виконання взятих на себе зобов'язань.

Частка видів страхування у страховому портфелі компанії представлена нижче (рис. 2.1).

Рис.2.1. Структура страхового портфеля за видами страхування СК «Арсенал» 2020 рік

Джерело: складено автором на основі даних СК«Арсенал»[27].

Основою фінансового аналізу підприємства є звітність. Відповідно до Закону України № 996XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. бухгалтерська звітність організації включає: бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про капітал та примітки до рахунку. Джерелом інформації для розрахунку показників та аналізу у цій роботі є річні бухгалтерські баланси

та звіти про фінансові результати приватного акціонерного товариства СК«Арсенал» за 2018-2021 роки [27].

Проаналізуємо фінансовий стан ПРАТ СК«Арсенал» та оцінимо фінансовий стан, почнемо з аналізу фінансової стійкості підприємства, використовуючи Баланс підприємства за 2019 – 2021 роки (додаток А, Б, В).

Проаналізуємо фінансову стійкість ПРАТ СК«Арсенал» за 2018-2020 роки (табл.2.1).

Таблиця 2.1

**Динаміка фінансової стійкості ПРАТ СК«Арсенал»
за 2019-2021 роки**

№	Показники	Роки			Відхилення 2021-2019	%
		2019	2020	2021		
1.	коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними обіговими коштами	0,915522	0,921575	0,923665	0,008143	100,89%
2.	коефіцієнт маневреності	0,897803	0,914011	0,981688	0,08389	109,34%
3.	коефіцієнт автономії	0,923133	0,928587	0,931141	0,008008	100,87%
4	коефіцієнт співвідношення власних та залучених джерел коштів	12,00954	13,00304	7,957516	-4,05202	66,26%

Джерело: складено автором на основі даних СК«Арсенал» (додаток А, Б, В)[27].

Про що свідчать дані табл. 2.1, протягом 2019 - 2021 рр. спостерігалось стабільне зростання всіх показників, крім співвідношення власних і залучених коштів. Частка оборотних активів, що фінансуються за рахунок власних оборотних коштів, зросла з 0,915522 до 0,923665. Маневреність фірми зросла на 9,34 відсотка. Вона стала більш автономною за рахунок

збільшення частки власного та привітного капіталу. Але вона отримала нижчу ставку забезпечення боргу підприємства власними коштами.

Проаналізуємо показники ПРАТ СК«Арсенал», оскільки ліквідність - це здатність активів компанії конвертуватися в кошти для погашення її боргу. Коефіцієнти ліквідності характеризують платоспроможність підприємства у цей час, а й у виникненні надзвичайних ситуацій (табл.2.2.).

Таблиця 2.2

**Динаміка фінансової ліквідності ПРАТ СК«Арсенал»
за 2019-2021 роки**

№	Показники	Роки			Відхилення 2021-2019	%
		2019	2020	2021		
1.	коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,377061	0,304432	0,297261	-0,0798	78,84%
2.	коефіцієнт критичної ліквідності	0,628263	0,509664	0,389847	-0,2384	62,05%
3.	коефіцієнт покриття	2,155968	1,849819	1,822026	-0,3339	84,51%

Джерело: складено автором на основі даних СК«Арсенал» (додаток А, Б, В)[27].

Як свідчать дані табл. 2.2, ліквідність СК«Арсенал» у 2021 році продемонструвала значне зниження порівняно з 2019. Усі показники, такі як абсолютна (-21,16%), критична (-37,95%) та поточна ліквідність (-15,49%) впали в середньому на 24,86 відсотка. Зниження коефіцієнта ліквідності свідчить про те, що здатність готівки та депозитів підприємства безпосередньо служити загальновизнаним засобом платежу та іншими функціями грошей стала меншою.

Проаналізуємо показники рентабельності, оскільки показник рентабельності, що характеризує ефективність господарської та фінансової діяльності підприємства (табл.2.3).

Таблиця 2.3

**Динаміка фінансової рентабельності ПРАТ СК«Арсенал»
за 2019-2021 роки**

№	Показники	Роки			Відхилення 2021-2019	%
		2019	2020	2021		
1.	рентабельність ресурсів (активів) підприємства за прибутком від звичайної діяльності (%)	0,29	0,33	0,85	0,56	293,10%
2.	рентабельність ресурсів за чистим прибутком (%)	20,04	17,57	14,96	-5,08	74,65%
3.	рентабельність власного капіталу (%)	21,7	18,92	16,06	-5,64	74,01%
4.	рентабельність реалізованих послуг за прибутком від операційної діяльності (%)	0,15	0,16	0,2	0,05	133,33%

Джерело: складено автором на основі даних СК«Арсенал» (додаток А, Б, В)[27].

Як бачимо з табл. 2.3, сума прибутку від звичайної діяльності СК«Арсенал» на одиницю інвестованих коштів значно зросла у відсотках, але сам показник збільшився лише на 0,56. Те ж саме відбулося і з сумою прибутку, що відноситься до грошової одиниці повної собівартості реалізації підприємства. Знизилися такі показники, як рентабельність ресурсів у перерахунку на чистий прибуток (-25,35%) та рентабельність власного капіталу (-25,99%).

На основі інформації балансу та звіту про прибутки та збитки визначаються показники, що характеризують господарську діяльність СК«Арсенал», тобто віддачу від використаних ним ресурсів та ефективність використання джерел фінансової діяльності СК«Арсенал».

Таблиця 2.4

**Динаміка ділової активності ПРАТ СК«Арсенал»
за 2019-2021 роки**

№	Показники	Роки			Відхилення 2021-2019	% 2021 /2019
		2019	2020	2021		
1	Ресурсовіддача	0,713067	0,816573	0,884028	0,17096	123,98%
2	Фондовіддача	71,79073	96,26216	94,62981	22,8391	131,81%
3	коефіцієнт оборотності обігових коштів	1,361214	1,456535	1,563508	0,20229	114,86%
4	період одного обороту обігових коштів	268,1431	250,5948	233,4494	-34,6937	87,06%
5	коефіцієнт завантаження обігових коштів	0,734639	0,686561	0,639587	-0,09505	87,06%
6	оборотність обігових коштів	-0,07071	0,01564	0,016283	0,08699	-23,03%
7	коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	7,270727	8,781426	10,60058	3,32985	145,80%
8	середній строк обороту дебіторської заборгованості	50,20131	41,56501	34,43208	-15,7692	68,59%
9	коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	54,931	61,05464	72,1958	17,2648	131,43%
10	середній строк обороту кредиторської заборгованості	6,6447	5,978251	5,055696	-1,589	76,09%
11	коефіцієнт оборотності	1,341697	1,428303	1,514681	0,17298	112,89%

Джерело: складено автором на основі даних СК«Арсенал» (додаток А, Б, В)[27].

Як очевидно з табл. 2.4, показники ділової активності компанії показали як зростання, і зниження. Підвищилася ресурсо-ефективність СК«Арсенал», тобто. збільшився дохід, який п СК«Арсенал» отримує однією гривню вартості всіх своїх ресурсів. Підвищилася ефективність використання основних засобів підприємства. Оборотноість оборотних коштів СК«Арсенал» збільшилася на 14,86%, що призвело до скорочення періоду оборотності оборотних коштів. Рентабельність оборотних засобів із негативного стану (-7,07%) перейшла у показник (1,63%)[27].

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості СК«Арсенал» також збільшився, тобто. чистий прибуток став навіть вищим за середню дебіторську заборгованість. Внаслідок цього середній термін оборотності дебіторської заборгованості знизився на 31,41 відсотка. Те саме сталося і з кредиторською заборгованістю. Співвідношення чистого виторгу на одиницю власного капіталу збільшилося з 1,34 до 1,51.

У діяльності СК «Арсенал» важливу роль відіграє оцінка його фінансових результатів, що вимагає їх ретельного вивчення та аналізу. Розрізняють такі основні види прибутку: валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, чистий прибуток. Проаналізуємо прибутковість ПРАТ «Арсенал», виходячи з даних табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Динаміка прибутковості ПРАТ СК«Арсенал»
за 2019-2021 роки**

№	Показники	Роки					Відхилення Загальне
		2019	2020	2021	Відхилення відносно		
		тис.грн	тис.грн	тис.грн	2020/2021	2021/2020	
1.	Валовий прибуток	159696	296570	385541	136874	88971	225845
2.	Прибуток(збиток) від операційної діяльності	-22453	6695	8636	29148	1941	31089

	Прибуток(збиток) від звичайної діяльності до оподаткування						
3.		-9494	37627	50420	47121	12793	59914
4.	Чистий прибуток	-36405	2351	3150	38756	799	39555

Джерело: складено автором на основі даних СК«Арсенал» (додаток А, Б, В)[27].

З таблиці. 2.5 видно, що валовий прибуток збільшився на 225 845 грн. у 2021 р. порівняно з 2019 р. Прибуток від операційної діяльності також збільшився за цей період на 31 089 тис. грн., темп зростання прибутку. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування збільшився на 5 914 грн. і склав 50 420 грн. у 2020 р. Чистий прибуток збільшився за період із 2018 по 20120 р. на 39 555 грн.

Таким чином, можна зробити висновок, що результати 2020 року, порівняно з результатами 2019 року, набагато кращі, оскільки всі показники рентабельності зросли, що свідчить про покращення системи управління фінансово-господарською діяльністю ПРАТ СК «Арсенал».

2.2 Конкурентоспроможність страхової компанії «Арсенал» на ринку страхових послуг України

Сучасний страховий ринок пропонує широкий спектр страхових продуктів, завдяки яким його можна інтегрувати з іншими галузями економіки. Туристична діяльність за своєю економічною природою характеризується високим ступенем ризикованості, тому її ефективне функціонування неможливе без страхування. Усі розвинені країни вже давно запроваджують страхування на туристичному ринку для успішного функціонування цієї галузі та економіки держави в цілому.

На сьогоднішній день в Україні зареєстровано понад 351 страхову компанію. Слід зазначити, що у класичному сенсі цього слова дотримуються

не багато організацій. Познайомимося зі страховими компаніями, які лідирують у своїх класах страхування (таблиця 2.6)[28].

Таблиця 2.6

Лідери за версією Insurance TOP

№ п/п	Компанія	Лідер класу страхування
1.	ARX	«Валові страхові премії», «Чисті премії», «Пряме страхування», «Найбільший платник податків »,« Автострахування КАСКО »,« Страхування фізосіб»,« Страхування майна »
2.	Альфа Страхування	«Страхування здоров'я»
3.	Арсенал	«Страхування вогневих ризиків»
4.	Бусин	«Авіакаско», «Обов'язкове авіа страхування»,«Авіа страхування: премії і виплати»,«Вхідне перестрахування від нерезидентів»
5.	VUSO	«Обсяг продажів зі страхування туристів»
6.	ИНГО Жизнь	«Корпоративне страхування життя»
7.	МетЛайф	«Накопичувальне страхування життя», «Активи і Резерви зі страхування життя»,«Страхування життя: премії і виплати»
8.	Нафтогазстрах	«Медичне страхування фізосіб»
9.	НАСК Оранта	«ОСАЦВ за обсягом продажів»
10.	Перша	«Страхування відповідальності автоперевізників»
11.	PZU Україна	«Електронні продажу ОСАЦВ», «Страхові резерви», «Страхування туристів», «Агрострахування»
12.	PZU Україна Страхування життя	«Страхування ризиків життя»
13.	ТАС СГ	«ОСАЦВ по преміях і виплатах», «Обов'язкове страхування автотранспорту по внутрішнім і міжнародним договорам« зелена карта »
14.	УНИКА	«Корпоративне ДМС», «Страхові виплати», «Корпоративне страхування», «Медичне страхування»

Джерело: розроблено автором на основі даних Insurance TOP[28]

Відповідно до таблиці 2.6. СК «Арсенал» займає 3-є місце у рейтингу лідерів, за кількістю укладених договорів, страхових платежів та страхових виплат.

Проаналізуємо страховиком компанії за 2021р. по страхуванню на ринку ОСАЦВ (табл.2.7).

Таблиця 2.7.

ТОП на ринку ОСАЦВ за 2021 рік

№ п/п	Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис. грн.	Приріст страхових платежів, %	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень виплат, %
1	ТАС СГ	343 020,40	21,01	145 630,90	42,46
2	ОРАНТА	295 473,50	17,77	110 535,30	37,41
3	UPSK	210 309,10	1,22	92 137,90	43,81
4	КНЯЖА	152 191,30	26,52	62 865,90	41,31
5	Ю.Ес.Ай.	131 909,50	-0,8	86 537,60	65,6
6	PZU УКРАЇНА	121 804,60	21,57	51 968,10	42,67
7	АІХ	101 184,00	33,01	45 955,00	45,42
8	ВУСО	95 242,80	-12,67	43 869,70	46,06
9	АРСЕНАЛ	92 488,00	14,86	43 835,00	47,4
10	АЛЬФА-ГАРАНТ	91 366,00	14,65	54 043,90	52

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [25].

Аналізуючи дані таблиці 2.7 можна зробити такі висновки, що приріст страхових виплат на ринку ОСАТСВ за 2021 коливається від -12,67% (ВУСО) до 33,01% (АІХ). що свідчить про активнішу роботу одних компаній (ТАС СГ, КНЯЖА, АІХ) та поступову втрату позицій інших (УСІ, ВУСО) страхових компаній. Проте рівень виплат на ринку ОСАКВ у всіх страхових компаніях знаходиться приблизно на одному рівні, близько 43%, крім ОРАНТИ – 37,41% та УСАІ. – 65,60%. СК «Арсенал» посідає в рейтингу 9

місце за сумою страхових платежів, але рівень виплат найвищий та становить 47,4%.

Проаналізуємо страховиком компанії за 2021р. по страхуванню на ринку КАСКО (табл.2.8).

Таблиця 2.8

ТОП на ринку КАСКО за 2021 рік

№ п/п	Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис. грн.	Приріст страхових платежів, %	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень виплат, %
1	ARX	665 164,00	7,09	290 248,00	43,64
2	АРСЕНАЛ	441 060,00	15,12	184 145,00	41,75
3	УНІКА	368 897,00	-1,24	143 531,20	38,91
4	УСГ	269 990,00	-8,98	169 343,80	62,72
5	ІНГО	189 048,00	-5,34	114 349,00	60,49
6	УНІВЕРСАЛЬНА	187 730,60	11,24	79 898,30	42,56
7	ТАС СГ	181 765,80	17,19	121 150,00	42,56
8	PZU УКРАЇНА	172 440,30	-1,17	86 560,70	50,2
9	ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	164 200,10	22,52	54 022,10	32,9
10	ВУСО	125 924,70	4,6	57 041,70	45,3

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [25].

Аналізуючи дані таблиці 2.8, можна зробити такі висновки, що зростання страхових виплат на ринку КАСКО за 2021 рік коливається від - 45,3% (ВУСО) до 43,64% (ARX), що свідчить про активнішу роботу одних компаній (ТАС СГ, АРСЕНАЛ, ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ) та поступову втрату позицій іншими (УСГ, ІНГО, ПЗУ УКРАЇНА) страхових компаній. Проте рівень виплат на ринку ОСАЦВ усіх страхових компаній знаходиться приблизно на одному рівні – близько 43%, за винятком ІНГО – 60,49% та УСГ - 62,72%. СК «Арсенал» посідає в рейтингу 2 місце за сумою страхових платежів 441 060,0 тис.грн.

Проаналізуємо страховиком компанії за 2021р. по страхуванню на ринку майна (табл.2.9).

Таблиця 2.9

ТОП на ринку страхування майна за 2021 рік

№ п/п	Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис. грн.	Приріст страхових платежів, %	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень виплат, %
1	ARX	158 526,00	26,86	26 240,00	16,55
2	АЛЬЯНС	109 907,00	0	126	0,11
3	УСГ	96 035,30	13,26	641,8	0,67
4	МЕГАПОЛІС СТ	93 097,50	1 289,72	1 360,10	1,46
5	УНІКА	73 769,30	-1,25	9 291,00	12,59
6	PZU УКРАЇНА	73 357,70	8,83	79 835,60	108,83
7	АРСЕНАЛ	69 713,00	-61,42	957	1,37
8	ІНГО	59 208,00	-18,85	1 037,00	1,75
9	АСКА	41 326,00	-70,79	33 927,00	82,1
10	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	31 075,90	-56,02	1 433,90	4,61

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [25].

Аналізуючи дані таблиці 2.9 можна зробити такі висновки, що збільшення страхових виплат на ринку майнового страхування у 2021 році збиток страхових виплат у більшій кількості компаній (УНІКА, АРСЕНАЛ, ІНГО, АСКА, АЛЬФА СТРАХУВАННЯ).

Зростання було лише у деяких страхових компаніях (ARX, USG, МЕГАПОЛІС СТ, ПЗУ УКРАЇНА), що вказує на більш активну роботу одних компаній та поступову втрату позицій іншими страховими компаніями. Рівень виплат над ринком страхування майна в усіх страхових підприємств перебуває в різному рівні. Найнижчий рівень виплат в АЛЬЯНС – 0,11%, а найвищий ПЗУ Україна – 108,83.

Проаналізуємо страховиком компанії за 2021р. на ринку обов'язкового страхування "Зелена карта" (табл.2.10).

Таблиця 2.10

**Лідери на ринку страхування та обов'язкового страхування
"Зелена карта" за 2021 рік**

№ п/п	Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис. грн.	Приріст страхових платежів, %	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень виплат, %
1	УСГ	164 268,10	-29,67	49 829,60	30,33
2	ТАС СГ	128 843,20	-35,7	74 621,50	57,92
3	ПЕРША	98 653,10	-33,68	83 658,80	84,8
4	ІНГО	58 589,00	-46,22	57 473,00	98,1
5	КНЯЖА	52 536,50	-47,6	20 166,10	38,38
6	ОРАНТА	48 655,20	-39,71	43 550,20	89,51
7	PZU УКРАЇНА	41 579,30	-47	24 791,10	59,62
8	УТІСО	28 169,40	-19,07	21 929,20	77,85
9	АСКА	14 958,00	-63,16	18 411,00	123,08
10	АРСЕНАЛ	69 713,00	-61,42	957	13,7

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [25].

Аналізуючи дані таблиці 2.10, можна зробити такі висновки, що при збільшенні страхових виплат на ринку обов'язкового страхування «Зелена карта» за 2021 рік ми спостерігаємо втрату страхових виплат від усіх страхових компаній у зв'язку з появою COVID-19 із припиненням туризму (робіт) за межами нашої країни. Рівень виплат на ринку обов'язкового

страхування «Зелена карта» для всіх страхових компаній знаходиться на різному рівні. Найнижчий рівень виплат у СК «Арсенал» – 13,7%, а найвищий АСКА – 123,08%.

Проаналізуємо страховиком компанії за 2021р. по гарантійному фонду страховиків України (табл.2.11).

Таблиця 2.11

Гарантійний фонд страховиків України

№ п/п	Назва компанії	Гарантійний фонд на 31.12.2021 р., тис.грн.			
		Всього	в т.ч.		
			Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток
1	АЛЬЯНС	737 852,00	0	563 986,00	173 866,00
2	PZU УКРАЇНА	682 898,00	756 847,00	16 368,00	-90 317,00
3	УНІКА	560 512,00	41 187,00	0	519 325,00
4	ARX	543 383,00	15 871,00	118 000,00	409 512,00
5	ТАС СГ	506 404,60	84 363,40	16 397,40	405 643,80
6	ОМЕГА	402 683,90	577,8	527 258,60	-125 152,50
7	ІНГО	331 227,00	74 808,00	11 452,00	244 967,00
8	УСГ	318 606,80	85 469,70	92 958,70	140 178,40
9	АРСЕНАЛ	256 613,00	99 377,00	44 157,00	113 079,00
10	ВУСО	232 855,00	80 060,00	60 000,00	92 795,00
11	МОТОР-ГАРАНТ	232 490,00	42 536,00	148 522,00	41 432,00
12	Ю.Ес.Ай.	214 421,20	187 294,10	12 281,40	14 845,70
13	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	188 494,00	145 663,00	5 188,00	37 643,00
14	ТЕКОМ	178 584,00	0	5 584,00	173 000,00
15	ПРОВІДНА	160 632,00	681 903,00	468	-521 739,00

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [25].

Відповідно до табл.2.11 найвищий гарантійний фонд у страхової компанії АЛЬЯНС, який становить 737 852,00 тис.грн, найменший гарантійний фонд у страхових компаній АЛЬФА СТРАХУВАННЯ, ТЕКОМ, ПРОВІДНА (рис.2.2).

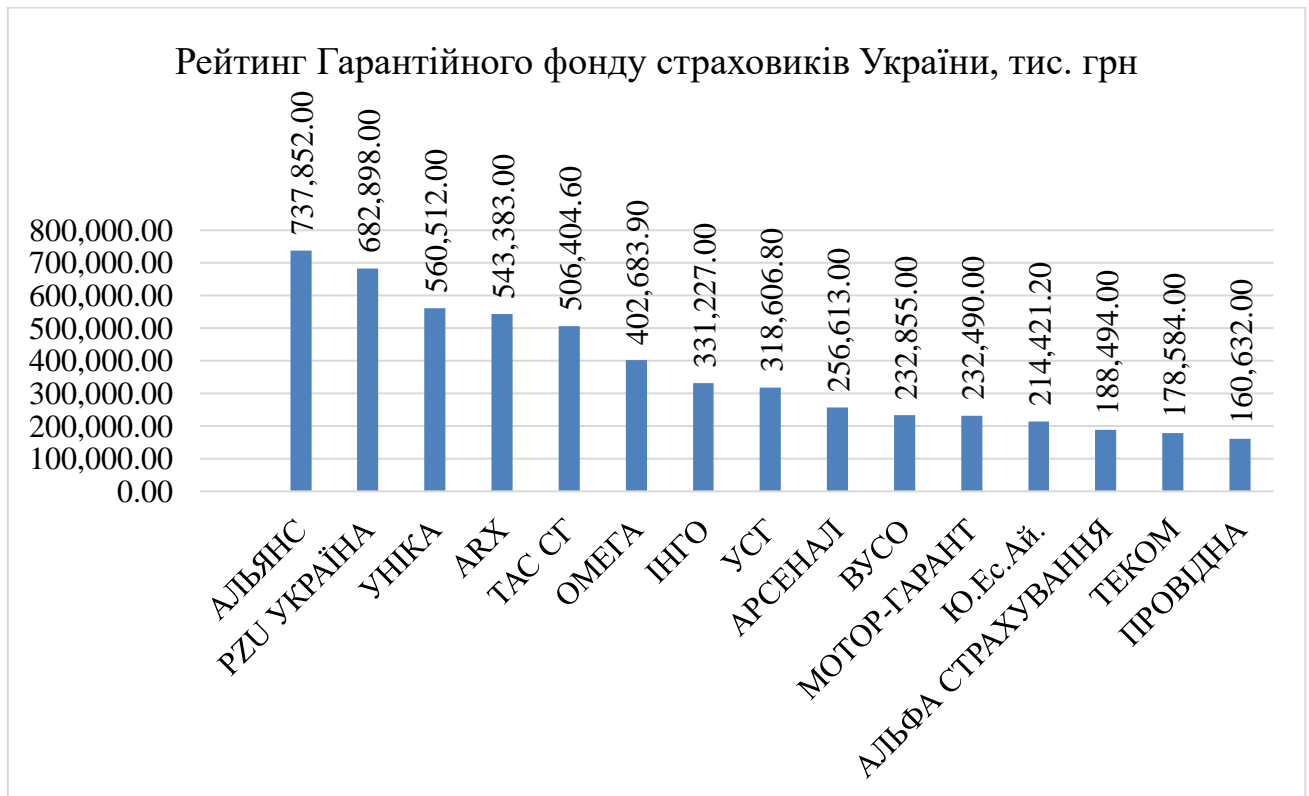

Рис.2.2. Рейтинг Гарантійного фонду страховиків України, тис. грн

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [25]

Відповідно до рис. 2.2. СК «Арсенал» посідає 9 місце та сума гарантійного фонду становить 256 613,00.

Проаналізуємо страхові резерви страхових компаній України за 2021 рік(рис.2.3).

Рис.2.3. Рейтинг страховиків України за їх резервами, тис. грн

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [25].

Відповідно рис.2.3. найбільші резерви має СК ТАС - 1 419 103,10 тис.грн, страхові компанії ARX, РZU Україна, УНІКА мають переважно однакову кількість резервів, СК «Арсенал» страхових резервів має на 1 014 314,00 тис.грн, а найменшу кількість коштів на резерви залучає ОРАНТА.

Модель визначає конкурентні переваги страхової компанії, що характеризуються конкурентною привабливістю страхових полісів. Виділення моделі окремих блоків, таких як «Надійність», «Якість послуг», «Конкуренція», «Соціальна активність», ілюструє ефективність діяльності страхової компанії з різних сторін. Модель дозволяє проводити комп'ютерні експерименти щодо визначення впливу зміни вартості кожного підрозділу страхової компанії.

Ми зібрали та обробили статистичну інформацію для 12 найбільших страхових компаній України: Мет Лайф, Уніка, ТАС, ПЗУ Україна, АСКА, АРКС, Княжа, Інго, Кремень», «Альянс», «Арсенал», «Українська Страхова

Група». Джерелом даних для дослідження є річна бухгалтерська звітність страхових компаній, звіти Нацфінпослуг та статистичні зведення страхових журналів. Слід зазначити, що зведена інформація по всіх страхових компаніях щоквартально публікується в тематичних страхових журналах. Цінові показники можна отримати тільки самостійно, розглянувши і вивчивши страхову компанію[26].

Для кожної страхової компанії розраховано п'ять блоків характеристик. Результати розрахунків параметрів блоку 1 «Надійність» представлені на рис.2.4

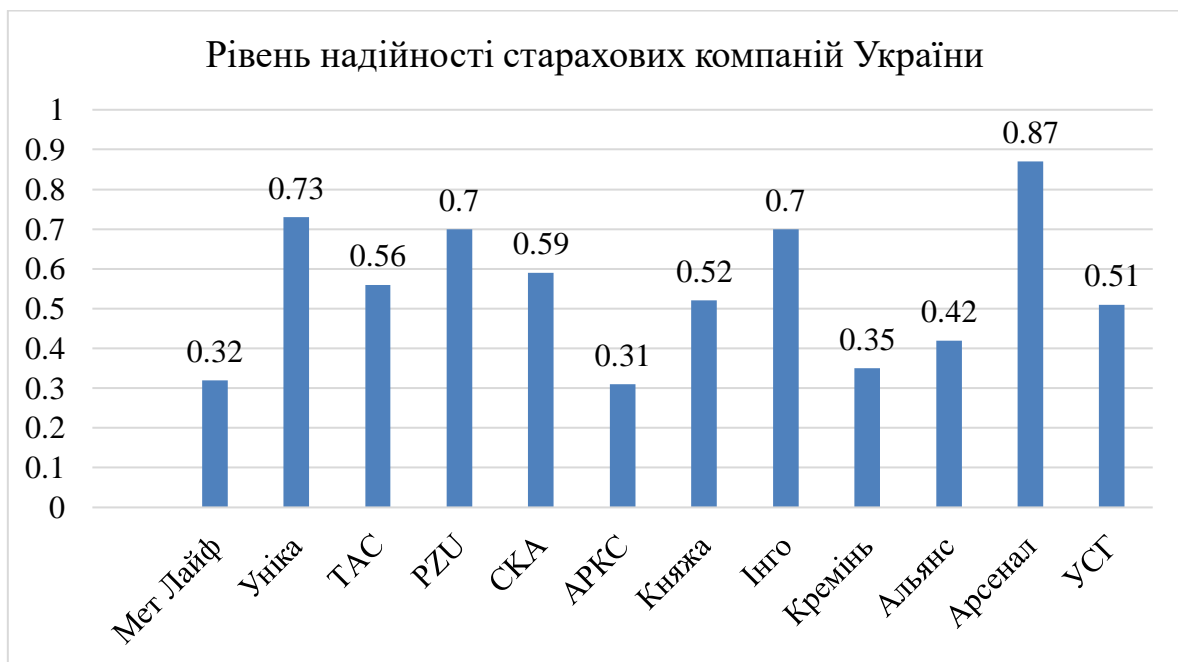

Рис.2.4.Аналіз Блоку «Надійність»

Джерело: розроблено автором на основі даних Нацкомфінпослуг [26].

Відповідно до рис.2.4 Найбільш надійний у страхову компанію являється СК «Арсенал», Уніка, Інго, до найменш надійних відносять Мет Лайф, АРКС та Креміль.

Інформація для розрахунку блоку 2 «Якість послуг» взята з веб-ресурсів страхових компаній, де надається необхідна інформація (рис.2.5).

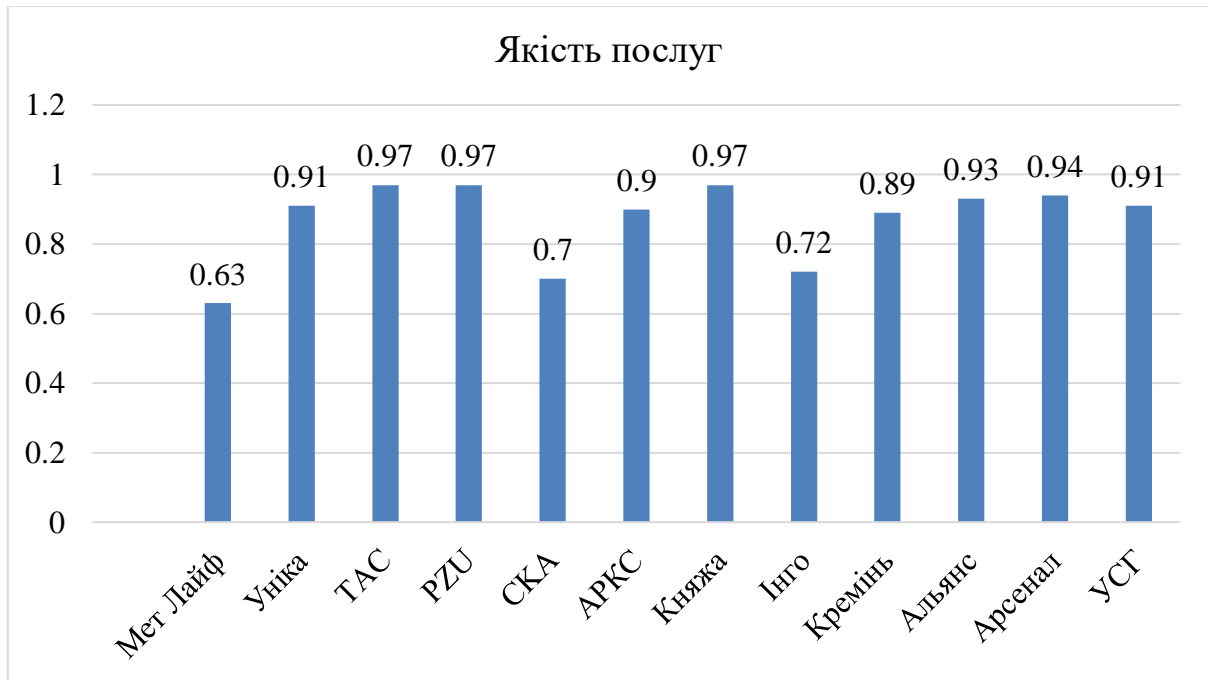

Рис.2.5.Аналіз Блоку «Якість послуг»

Джерело: розроблено автором на основі даних Нацкомфінпослуг[26].

Відповідно рис.2.5. всі страхові компанії мають високі показники надання якісних послуг, оскільки це має велике значення на конкурентоспроможність страхової компанії.

Дані для розрахунку блоку 3 «Конкурентоспроможність» взято зі статистичних збірників, звітів Нацфінпослуг та веб-сайтів страхових компаній, де є інформація про страховий департамент (рис.2.6).

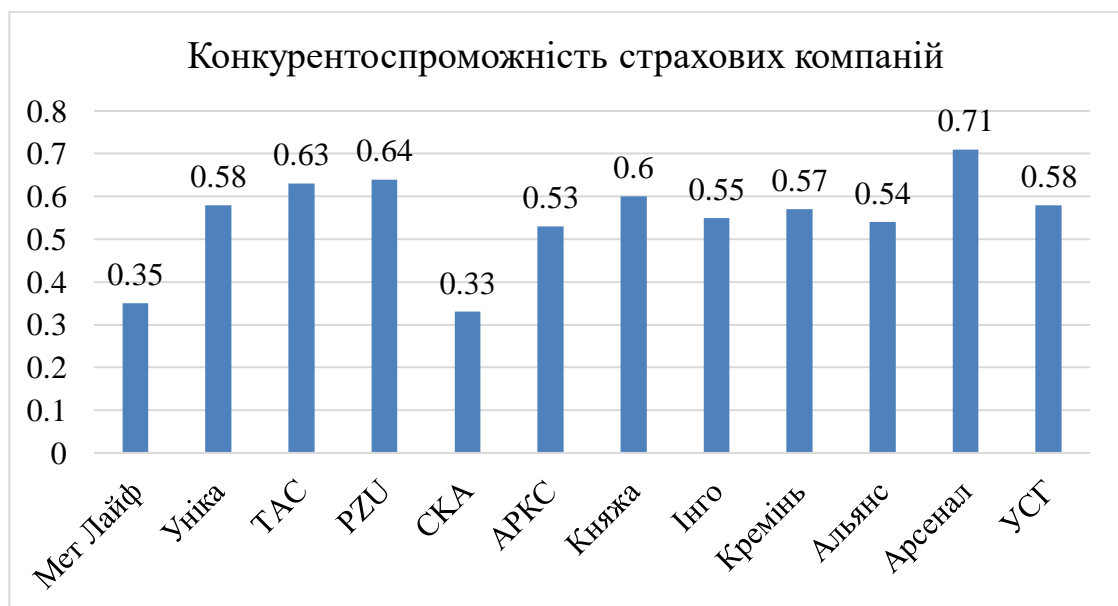

Рис.2.6.Аналіз Блоку «Конкурентоспроможність»

Джерело: розроблено автором на основі даних Нацкомфінпослуг[26].

Відповідно найбільш конкурентоспроможною компанією є СК «Арсенал», ТАС та РЗУ.

Дані для розрахунку Блоку 4 «Соціальна активність» взяті з Facebook-спільнот страхових компаній, із сервісу Wordstat, що дозволяє аналізувати пошукові запити, та сервісів Google (рис.2.7).

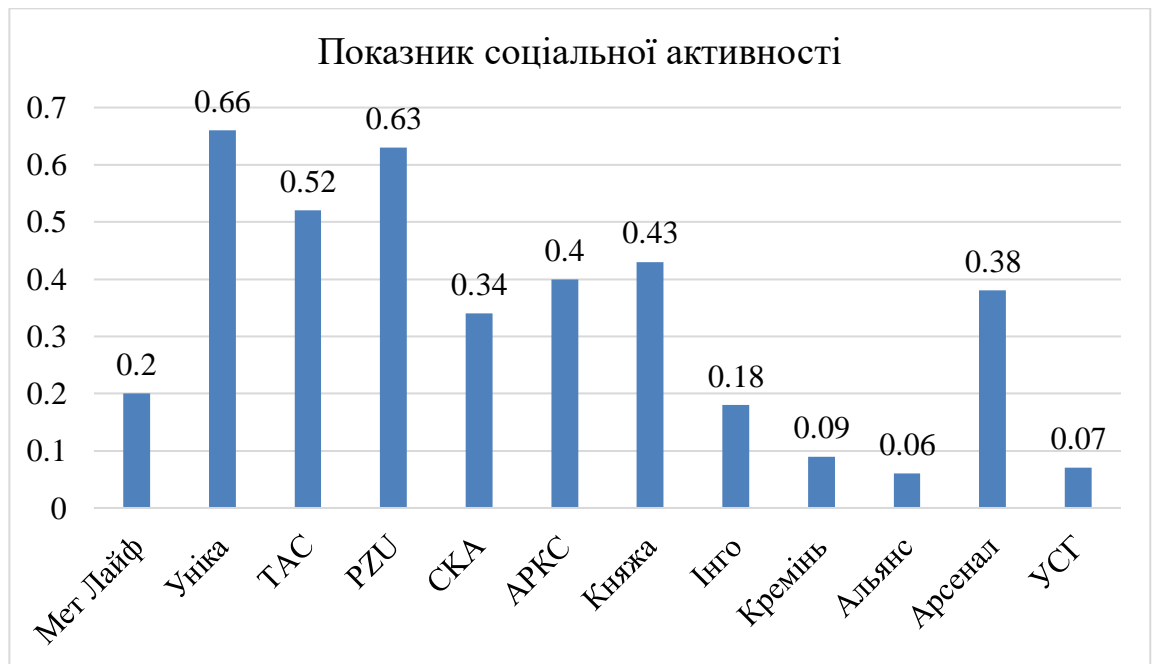

Рис.2.7. Аналіз Блоку 4 «Соціальна активність»

Джерело: розроблено автором на основі даних Нацкомфінпослуг [26].

Відповідно рис.2.7. найбільш соціально активними є Уніка, ТАС та РЗУ.

Для оцінки зовнішніх факторів, що впливають на появу ризиків, ми використовуємо PEST-аналіз, який дозволяє визначити пріоритети заходів щодо просування та врахування ризиків, визначити потенціал покращення поточного становища компанії та можливі шляхи реалізації операційної стратегії. Для цього аналізу було проведено опитування чотирьох експертів, а саме керівного персоналу СК «Арсенал».

Таблиця 2.12

PEST -аналіз діяльності СК «Арсенал»

Фактори	Оцінка експертів від 1 до 5				Середня оцінка	Вага показника
	1	2	3	4		
1. Політичні						
Стійкість політичної влади і існуючого уряду	2	1	2	3	2	0,04
Зміни в законодавстві	2	3	3	2	2,5	0,05
Слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у сфері страхування	3	4	3	4	3,5	0,08
Існування корупційних схем та шахрайських дій	3	4	3	2	3	0,06
2. Економічні						
Зміна курсу валют	3	3	4	5	3,75	0,08
Рівень інфляції	4	5	3	4	4	0,09
Рівень платоспроможності населення	4	5	5	4	4,5	0,1
Тарифна політика страховика	4	3	4	3	3,5	0,08
3. Соціальні						
Попит на страхові продукти	3	3	2	4	3	0,06
Рівень культури страхування	3	2	3	4	3	0,06
Зовнішній інформаційний фон	2	2	1	1	1,5	0,03
Демографічна ситуація	3	4	4	5	4	0,09
4. Технологічні						
Розвиток онлайн страхування	4	5	5	4	4,5	0,1
ІТ системи у страховій діяльності	3	4	3	4	3,5	0,08
Всього					46,25	

Джерело: складено автором на основі даних СК«Арсенал»[25].

За результатами дослідження впливу зовнішніх факторів на діяльність СК«Арсенал» розрахована вага кожного показника. Таким чином, можна зробити висновок, що найбільш впливовими є рівень платоспроможності населення та розвиток онлайн-страхування, найменше на них впливають демографічна ситуація та інфляція. Найменший вплив визначає зовнішнє інформаційне тіло.

Інструментом стратегічного аналізу, що дозволяє вибудувати стратегію поведінки страховика в ринкових умовах, є SWOT-аналіз, який дозволяє виявити негативні та позитивні фактори, що впливають на діяльність компанії, та сприяє виявленню потенційних ризиків табл.2.13.

Таблиця 2.13

SWOT-аналіз діяльності СК «Арсенал»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> -досить значні темпи нарощування майна, капіталу та резервів; -кваліфікований персонал; -12 років досвіду на страховому ринку велика мережа відділень; -налагоджені взаємовідносини з кредитними організаціями; -великий вибір програм страхування наявність постійних клієнтів; 	<ul style="list-style-type: none"> -низький рівень страхових виплат; -зменшення чистого прибутку; -значний обсяг дебіторської заборгованості; -недостатність реклами страхових продуктів;
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> -зростання інвестиційної привабливості страховика; -впровадження нових видів страхування використання інноваційних технологій у діяльності; 	<ul style="list-style-type: none"> -зниження рівня конкурентоздатності вітчизняного ринку страхування в цілому; -втрата переваг порівняно з конкурентними страховими компаніями; -посилення податкового навантаження, що значно зменшує чистих прибуток; -можливе застосування санкцій з боку органів нагляду за надмірне перестраховання;

Джерело: складено автором на основі даних СК«Арсенал»[27].

Дослідження СК «Арсенал» свідчить про відносно стабільне становище компанії на страховому ринку, при якому основною метою страховика є

збереження частки ринку та недопущення втрати наявних конкурентних позицій. З метою посилення конкурентоспроможності страховика доцільно вжити таких заходів:

- підвищення конкурентного бар'єру за рахунок переходу до більш вираженої персоналізації обслуговування та використання інших доповнень для зміцнення лояльності клієнтів та розвитку корпоративної відповідальності;

- розширення параметричного асортименту продукції для заповнення вільних сегментів ринку, підвищення якості послуг та інновацій;

- інвестиції, що забезпечують вартісну конкурентоспроможність та технологічний розвиток;

- укладання вигідних контрактів з найкращими постачальниками та дилерами[39].

Аналіз основних показників вітчизняних страхових компаній показує, що страховий ринок України характеризується позитивними тенденціями та наявністю значної кількості суб'єктів, які надають якісні послуги, проте слід зазначити наявність чіткої спеціалізації страхування підприємств із окремих видів страхування, та створює суттєві бар'єри для виходу на ринок нових компаній або при спробах експансії на інші класичні види страхування. Водночас, слід зазначити, що розвиток страхового ринку України вимагає радикальних змін, спровокованих сучасними викликами цифрової економіки та впровадження інноваційних технологій у всі види економічної діяльності через розвиток електронної комерції, електронного бізнесу, різні мобільні програми та платформи[39].

Отже, проведений аналіз конкурентоспроможність страхової компанії «Арсенал» серед інших компаній, ми дійшли висновку, СК «Арсенал» стабільно займає високі позиції в рейтингу за страховими виплатами, преміями, резервами та іншими показниками. Пропонуємо розглянути сильні та слабкі місця СК «Арсенал». Страхова компанія «Арсенал» займає гідне місце серед інших страхових компаній (входить до п'ятірки лідерів

страхового ринку України). СК «Арсенал» – сучасна компанія, що динамічно розвивається, відома серед провідних страхових компаній України як надійний партнер, здатний надати повний спектр послуг у сфері страхування.

2.3 Напрями підвищення ефективності страхової діяльності в умовах невизначеності

Безумовно, всі компанії сильно залежать від загальної політичної та економічної кон'юнктури, і, з одного боку, така ситуація сприяє динамічному розвитку страхового ринку: зростаючий ВВП, реальна заробітна плата, деструктивне втручання у страховий сектор не перевищує допустимого межі. Будь-яка інша галузь може позаздрити динаміці зростання страхового ринку України.

Сучасний стан української економіки потребує прийняття відповідних законів, спрямованих на реформування та розвиток національної економіки, подолання кризи в реальному та фінансовому секторах, зокрема на страховому ринку. Фінансово-економічна криза 2008-2010 рр., пандемія Covid-19 переконливо довели, що необхідно змінювати напрямки розвитку економічної системи, запроваджувати принципово нові механізми розвитку страхової діяльності[38].

До фінансово-економічної кризи страховий сегмент вітчизняної економіки розвивався за власними закономірностями та тенденціями, які не завжди збігалися з інтересами інших зацікавлених сторін перерозподілу фінансових ресурсів у країні. Діяльність страхових компаній найчастіше була підпорядкована лише власним інтересам, тому вони недостатньо впливали на економічне зростання в країні.

Успіх реформування вітчизняної економіки, вдосконалення управління страховими компаніями та підприємствами реального сектору, добробуту населення залежить від багатьох умов та факторів, які на етапі розвитку України мають особливий прояв, що потребує, а за потреби, перебудувати

відносини всіх учасників економічних відносин. Це має забезпечити принципово нове вирішення завдань, що постали перед кожним суб'єктом господарювання в умовах сучасної кризи світової та національної ринкової економіки, на основі поєднання індивідуальних, колективних та суспільних інтересів [49, с. 169].

Враховуючи, що в Україні вільні кошти страховиків через специфіку вітчизняного законодавства та інституційні особливості страхового ринку не повністю трансформуються в інвестиційні ресурси, вирішення хронічних проблем знаходиться в правовій площині.

У рамках реформування страхового ринку, підвищення якості послуг на страховому ринку, а також підвищення його інвестиційного потенціалу доцільно впроваджувати такі заходи нормативного, організаційного, методичного та інформаційного характеру:

- створення єдиної саморегулюючої організації, членами якої повинні бути всі страхові компанії, робота якої має бути спрямована на захист прав споживачів страхових послуг, забезпечення чесної конкуренції на ринку розвитку страхування на принципах прозорості, запровадження етичних стандартів між усіма учасниками ринку, а також створення централізованої бази даних шахрайства на страховому ринку, до якої матимуть доступ усі страховики [55, с. 291];

- створення незалежного інституту експертизи договорів та страхових випадків, а також операційної системи моніторингу фінансового стану страхових компаній;

- забезпечення формування інвестиційних інструментів для розміщення довгострокових страхових резервів;

- створення так званої бази претензій, яку кожен страхувальник, який має отримати виплату, перевірятиме за кількістю та періодичністю страхових випадків, що допоможе виявити недобросовісних страховиків, які зможуть своєчасно запобігти масовим незаконним виплатам. ;

- формування чіткої концепції реформування галузі, удосконалення державного регулювання ринку, зокрема у сегментах обов'язкового та медичного страхування; своєчасна та широка адаптація страхового ринку України до світових вимог фінансового регулювання та нагляду, активна співпраця з європейськими та міжнародними організаціями;

- створення правових умов для повноцінного здійснення інвестиційного та пенсійного страхування[55, с. 292];

- розробка моделі державної підтримки розвитку агро страхування, яка має передбачати прийняття спеціального закону та узгоджені дії страховиків та держави щодо покриття ризиків, що існують в аграрному секторі та не можуть бути покриті іншими способами на регулярній основі. ринкова основа;

- впровадження міжнародних стандартів обліку та аналітики страхових компаній;

- вдосконалення моніторингу страховиків та посилення контролю за дотриманням страховиками вимог до платоспроможності, фінансової стійкості, розміру чистих активів, статутного капіталу та осіб зі значною часткою у капіталі страховиків;

- сприяння у створенні страхових гарантійних фондів, у тому числі за договорами страхування життя[42, с. 71];

- розробка нормативно-правової бази, що забезпечує взаємодію страхових компаній та КУА у сфері управління активами страхових компаній;

- запровадження нормативів достатності капіталу методом, що ускладнює псевдо страхування;

- розробка та впровадження стимулів для страховиків, які добровільно дотримуються стандартів прозорості та підвищені вимоги до платоспроможності та запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності;

- розробка нормативних правових актів, що регулюють порядок діяльності страхових агентів, консультантів, аварійних комісарів та запровадження їх реєстрації [42, с. 73].

Зокрема, в рамках реформування страхового ринку, підвищення якості послуг на страховому ринку, а також підвищення його інвестиційного потенціалу доцільно впроваджувати такі правові, організаційні, методичні та інформаційні заходи:

- запровадження нормативів достатності капіталу таким чином, щоб ускладнити псевдо страхування;

- розроблення та впровадження заходів стимулювання страховиків, які добровільно дотримуються у своїй діяльності стандартів прозорості та підвищених вимог до платоспроможності та впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності[32];

- удосконалення правового регулювання діяльності актуаріїв, завершення створення в Україні системи підготовки та атестації актуаріїв з поступовим передаванням цих функцій саморегулюючим організаціям;

- запровадження стимулюючої податкової політики розвитку особистого страхування, довгострокового страхування життя, у тому числі інвестиційного, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення, обов'язкового медичного страхування шляхом віднесення частки внесків від цих видів страхування на валові витрати юридичних осіб та вдосконалення оподаткування фізичних осіб;

- забезпечити розробку та реалізацію додаткових законодавчих актів, які сприятимуть недопущенню використання страхового ринку для вчинення незаконних та сумнівних угод та шахрайства, у тому числі для відмивання грошей[32].

Тому можна констатувати, що організаційно-правові основи формування ринкових відносин у страхуванні та розвитку ринків окремих страхових продуктів на різних рівнях вже створені. Проте потребує вдосконалення у напрямку більш точного регулювання організаційно-

управлінських питань розвитку страхування та визначення фінансових результатів роботи страховиків.

В умовах ринкової економіки добровільне страхування стає пріоритетним, у зв'язку з чим вирішується проблема відродження довіри населення до страхування як до однієї з найефективніших форм соціального захисту громадян та посилення уваги страховиків до населення як основного партнера. є актуальним.

Одним із найважливіших напрямів розвитку та ефективного регулювання страхового ринку є забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страховиків та страхувальників.

Перспективами розвитку страхового ринку є:

- задоволення потреб держави та приватного сектора у якісних страхових послугах;
- досягнення рівня проникнення страхування до 5% ВВП України;
- задоволення потреб держави в інвестиційному ресурсі;
- збільшення щорічних виплат страхових відшкодувань [16, с. 138];
- зниження вартості залученого капіталу для підприємств, що страхують свої ризики;
- підвищення конкурентоспроможності економіки України в цілому;
- приведення кількості страхових компаній у відповідність до попиту на страхові послуги, визначеного законодавством гарантованого рівня платоспроможності, стану конкуренції та витрат держави на нагляд і регулювання;
- створення додаткових робочих місць;
- збільшення надходжень до бюджету та фондів соціального страхування за рахунок податків і внесків, сплачених страховиками [12, с. 351].

Впровадження зарубіжного досвіду організації страхування та ефективного регулювання страхового ринку залишається актуальним, так як у розвинених країнах існує чітка національна система координації страхових

організацій за провідної ролі держави у розробці програм та стратегій розвитку страхування.

Таким чином, для покращення ситуації на страховому ринку доцільно реалізувати низку системних та різнопланових заходів, спрямованих на усунення як хронічних проблем, так і спричинених фінансово-економічними кризами. Особливу увагу слід приділити активізації інвестиційного потенціалу страхового ринку.

2.4 Перспективи стратегічного розвитку страхового ринку України

В умовах підвищення української відкритості питання конкурентоспроможності страхового ринку України та реформування страхової галузі стають все більш актуальними. Страхування сьогодні є однією з галузей української економіки, що найбільш динамічно розвиваються, завдяки зростанню обсягу класичного ринку з величезним інвестиційним потенціалом. Страхування виконує не тільки компенсаційну, а й накопичувально-економічну функцію. У той же час розвиток якісного страхування є поступовим і тривалим процесом. Водночас зміна економічних умов породжує нові проблеми, від вирішення яких залежить стабільність та ефективність страхового ринку [1, с. 58].

Розвиток страхового ринку є похідною від соціально-економічного розвитку країни. Інтерес держави у розвитку страхування зумовлений тим, що:

- завдяки йому стає можливим підвищення соціального захисту населення та суб'єктів господарювання;
- зменшення навантаження на державний бюджет у частині відшкодування непередбачуваної шкоди природної та техногенної природи;
- вирішення окремих проблем соціального забезпечення шляхом перерахування державних соціальних виплат з бюджету на страхові виплати[5].

Страховий ринок України останнім часом стрімко розвивається. Проте зміна економічних умов породжує нові проблеми, від вирішення яких залежить стабільність та ефективність страхового ринку. Перед страховиками сьогодні стоїть непросте завдання збільшення обсягів та якості страхових послуг, підвищення рівня капіталізації та фінансової надійності страхових компаній, а також ліквідності їх активів.

Створення розвиненої та платоспроможної системи страхування, здатної компенсувати збитки від непередбачених подій, зміцнення довіри до страхового ринку України з боку страхувальників, інвесторів, іноземних перестраховальників та населення можливе лише за правильної стратегії розвитку ринку[14, с. 417].

У державі немає довгострокових стратегій розвитку, які б не змінювалися протягом 10-15 років, навіть зі зміною політичної еліти. Існуючі стратегії є суто декларативними. Як наслідок, відсутні стратегії розвитку фінансового ринку, невід'ємною частиною яких має бути стратегія розвитку страхового ринку України.

На сьогодні розроблено два документи: «Програма розвитку страхового ринку», розроблена Лігою страхових організацій України (ЛСОУ), та «Стратегія розвитку страхового ринку», надана Українською федерацією страхування (УФС). Ці документи ініційовані членами асоціацій учасників страхового ринку, але не можуть бути реалізовані через відсутність консолідованого бачення органів державної влади (Мінфін України, Національної фінансової служби України, НБУ та ін.), науково-освітньої діяльності, гуртки, світові організації (представництва) Світового банку, ЄБРР та ін.), громадські організації та учасники страхового ринку[18].

В результаті ініціатором концепції стратегічного розвитку страхового ринку має стати Міністерство фінансів України, яке розглядатиме стратегію розвитку страхового ринку у контексті загального розвитку ринку. Будь-яка стратегія, розроблена учасниками ринку самостійно, без участі Мінфіну та інших органів влади, приречена до провалу[26].

«Програма розвитку страхового ринку» ЛМОУ встановлює стратегічні підходи, що становлять основу державної політики у сфері страхування, а також створюють законодавчі та економічні умови для стимулювання розвитку страхового ринку. Крім того, в документі ЛСОУ визначено основні цілі, завдання та напрями розвитку страхування в Україні на період до 2025 року. Ці положення базуються на основних стратегічних цілях розвитку країни в цілому, зазначених у програма діяльності Кабінету Міністрів України[18].

УФУ завершив роботу над власним проектом Стратегії розвитку страхового ринку України на 2012-2025 роки, яка має на меті відродити першочергову роль страхування як суспільно корисної функції захисту майнових інтересів громадян[51].

Новітні умови розвитку світової економіки та вітчизняної економіки загалом висувають нові вимоги до регулятора.

По-перше, очікується, що уряд нарешті ухвалить стратегію розвитку страхової галузі. Адже відсутність затверджених на державному рівні цілей та орієнтирів зараз значною мірою гальмує розвиток ринку. Прийняття Стратегії має закріпити роль страхування в економічній політиці та зробити його інструментом мінімізації ризиків не лише для громадян та бізнесу, а й держави в цілому[51].

По-друге, наступного року буде прийнятий закон «Про страхування». Наразі документ знаходиться на завершальній стадії редагування. Є лише кілька питань, які потребують додаткового обговорення. Одним з них є регулювання діяльності страхових посередників, у тому числі тих, для яких ця діяльність не є основною[51].

Основними завданнями та заходами щодо реалізації Стратегії розвитку страхового ринку України є:

1. оздоровлення страхового ринку та подолання наслідків кризи;

2. розвиток ефективного, прозорого, недискримінаційного, інституційно дієздатного, передбачуваного державного нагляду за страховим ринком;

3. Використання реального захисту прав споживачів[43].

Стратегія розвитку страхового ринку України буде реалізовуватися в три етапи.

Перший етап передбачав першочергову розробку та імплементацію закону про відновлення та подолання наслідків фінансової кризи, розробку та прийняття нової редакції Закону України «Про страхування» та внесення змін та доповнень. Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг в Україні», приведення інших законодавчих та нормативно-правових актів у відповідність із цими законами. Також, на першому етапі, закони про страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою та розроблено та запроваджено обов'язкове соціальне медичне страхування, забезпечено інституційну спроможність та політичну незалежність наглядового органу[35].

На другому етапі забезпечується впровадження прийнятих на першому етапі актів законодавства щодо удосконалення державного регулювання страхового ринку в частині продовження перегляду повноважень НБУ, впровадження пруденційного нагляду з елементами економічної оцінки балансу страховика, систем управління ризиками страховика, вимог до регулятивного капіталу, контролю за діяльністю осіб, що відповідно до умов договору виконують частину функцій страховика, удосконалення системи управління ризиками в державі та суспільстві[43].

На третьому етапі реалізуються завдання щодо завершення удосконалення державного регулювання страхового ринку в частині запровадження вимог до регулятивного капіталу на основі системи ризик-менеджменту страховиків, перегляду та вдосконалення на основі накопиченого досвіду правового регулювання страхових компаній. основні

види страхування та повна інтеграція українського страхового ринку у світовий фінансовий ринок[43].

Фінансова підтримка реалізації Стратегії розвитку страхового ринку України першому і частково другому етапах здійснюється у межах бюджетних асигнувань. Для реалізації положень Стратегії розвитку страхового ринку України необхідно залучити ресурси міжнародної технічної допомоги та інші джерела у межах чинного законодавства. На другому та третьому етапах, крім вищезгаданих джерел, планується залучення доходів від учасників ринку фінансових послуг у рамках функціонування реформованої системи фінансування органів регулювання та нагляду[43].

Перед страховиками сьогодні постає непросте завдання збільшення обсягу та якості страхових послуг, підвищення рівня капіталізації та фінансової надійності страхових компаній, а також ліквідності їх активів. Створення розвиненої та платоспроможної системи страхування, здатної компенсувати збитки від непередбачених подій, зміцнення довіри до страхового ринку України з боку інвесторів, іноземних перестраховальників та перестраховувальників, а також страхувальників та, насамперед, населення, можливе лише за належного розвитку ринку[36].

Реалізація Стратегії розвитку страхового ринку України створить умови для стійкого зростання українського страхового ринку, його конкурентоспроможності в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір та забезпечить:

- задоволення потреб держави та приватного сектора у якісних страхових послугах;
- досягнення рівня проникнення страхування до 5% ВВП України;
- забезпечення потреби держави в інвестиційному ресурсі на рівні 100 млрд грн, у тому числі у довгостроковому інвестиційному ресурсі на рівні 50 млрд грн;

- підвищення конкурентоспроможності економіки України загалом;
- приведення кількості страхових компаній до попиту на страхові послуги, визначеного законодавством гарантованого рівня платоспроможності, стану конкуренції та витрат держави на нагляд і регулювання[43];
- створення додаткових робочих місць для 50 тис. осіб;
- збільшення надходжень до бюджету та фондів соціального страхування за рахунок податків і внесків, сплачених страховиками на понад 3 млрд. грн у 2022 році[43].

Діагностика страхового ринку свідчить, що страховий ринок має певні недоліки, які необхідно усунути, щоб адаптувати його до світових стандартів. Серед основних недоліків:

- зниження якості виконання страховиками своїх зобов'язань перед страхувальниками;
- недосконала система розподілу страхових послуг;
- неповне виконання умов, зазначених у договорі страхування;
- зниження довіри страховиків до страховиків;
- скорочення кількості покупців страхових послуг;
- скорочення кількості укладених договорів страхування та інших[50].

У цілому нині можна назвати кілька причин, у тому мірою знижують активність на страховому ринку, саме:

- економічна нестабільність;
- недосконалість законодавчої бази;
- недостатня капіталізація страхових компаній;
- відплив значні суми страхових премій за кордон через низьку капіталізацію страхових організацій;
- нерозвиненість інфраструктури страхового ринку та дострокового страхування[50];
- неповнота правил страхування;

- низький рівень кваліфікації персоналу страхових компаній, будинків та платоспроможності населення;
- обмін пілґ на інструменти страхування та інвестування;
- ребалансування страхового ринку; - недостатній розвиток регіональних страхових ринків, що може характеризуватися територіальними диспропорціями;
- тиск на контроль діяльності страхових компаній;
- низький рівень страхової культури та фінансового покриття учасників страхового ринку;
- дозвіл на проведення обов'язкового медичного, сільськогосподарського та пенсійного страхування на участь страховиків, також[50].

Вибрані проблеми страхового ринку України дають змогу визначити перспективи його розвитку, зокрема:

- удосконалення нормативно-правової бази; створення конкурентного середовища;
- адаптація до цифрової трансформації;
- удосконалення організаційної структури ринку;
- створення умов розвитку інфраструктури страхового ринку;
- модернізація фінансових інструментів;
- створення єдиного реєстру страхових агентів[36];
- облік тенденцій та особливостей розвитку страхових ринків розвинутих країн;
- підвищення якості страхового захисту;
- диверсифікація страхових послуг;
- сприяння розвитку страхового посередництва;
- надання преференцій страховим компаніям із 100% вітчизняним капіталом;
- забезпечення страхового ринку висококваліфікованими кадрами;
- адаптації до нових проблем, які ставить COVID-19[23, с. 82].

Отже, очевидно, покращення стійкого зростання ринку страхових продуктів залежить від правильної реалізації та реалізації стратегії та тактики його функціонування. Основними завданнями підвищення якості страхової сфери залишаються підвищення конкурентоспроможності страховиків, їх активна цифровізація та диверсифікація страхових послуг. Ринку страхових послуг в Україні необхідно вчитися на світовому досвіді, що дозволить йому адаптуватися до глобальних викликів сьогодення і тим самим призвести до стабільності національної економіки.

Внаслідок аналізу виявлено недовіру страховиків до страховиків, недосконалість нормативно-правової бази, неповне дотримання умов договору страхування, низький рівень страхової культури, незбалансованість страхового ринку та інше. Однак надалі необхідно внести корективи на зміцнення позицій страхових компаній на вітчизняному страховому ринку, впровадження цифровізації у свою діяльність, диверсифікацію процесу надання страхових послуг, удосконалення нормативно-правової бази та інше. Загалом практичні аспекти страхового ринку потребують подальшого вивчення, що передбачає адаптацію страхових компаній до умов перманентної кризи.

ВИСНОВКИ

Провівши дослідження конкурентоспроможності ринку страхових послуг України ми дійшли висновку:

Страховий ринок визначається як система господарсько-правових відносин між покупцями, продавцями страхових і перестраховальних послуг та їх посередниками, в результаті яких здійснюється мобілізація, розподіл і перерозподіл коштів. Основними завданнями страхового ринку є забезпечення стабільного функціонування суб'єктів господарювання в умовах невизначеності та ризику, а також оснащення уповноважених органів інструментами економічного та страхового полісу.

Конкурентоспроможність на ринку страхових послуг покликана сприяти формуванню ефективного конкурентного середовища як механізму, який у короткостроковій перспективі сприятиме економічному зростанню, а в довгостроковій перспективі стане одним із значущих факторів у створенні та функціонуванні ринку страхових послуг на, що соціально орієнтована ринкова економіка, оскільки, процес регулює кількість компаній на ринку, рівень цін і якість послуг, що надаються клієнтам, а також стимулює подальший розвиток даного ринку. Поведінка суб'єктів страхового ринку визначається умовами конкурентного середовища.

На сьогодні в чинному правовому полі регулювання страхової діяльності існує певна невизначеність, оскільки в цій сфері відбулася масштабна зміна регулятора. Перехід України до мега регулювання у сфері страхової діяльності та процес європейської інтеграції зумовлюють необхідність приведення внутрішнього законодавства у відповідність до вимог ЄС.

Страхова компанія «Арсенал Страхування» — українська страхова компанія, заснована в 2005 році, офіс знаходиться в Києві. СК «Арсенал» здійснює страхову діяльність будь-якого виду або виду, що підлягає

ліцензуванню відповідно до чинного законодавства України. Можна зробити висновок, що фінансові результати 2021 року, порівняно з результатами 2019 року, набагато кращі, оскільки всі показники рентабельності зросли, що свідчить про покращення системи управління фінансово-господарською діяльністю ПРАТ СК «Арсенал».

Проведений аналіз конкурентоспроможність страхової компанії «Арсенал» серед інших компаній, ми дійшли висновку, СК «Арсенал» стабільно займає високі позиції в рейтингу за страховими виплатами, преміями, резервами та іншими показниками. Пропонуємо розглянути сильні та слабкі місця СК «Арсенал». Страхова компанія «Арсенал» займає гідне місце серед інших страхових компаній (входить до п'ятірки лідерів страхового ринку України). СК «Арсенал» – сучасна компанія, що динамічно розвивається, відома серед провідних страхових компаній України як надійний партнер, здатний надати повний спектр послуг у сфері страхування.

Для покращення ситуації на страховому ринку доцільно реалізувати низку системних та різнопланових заходів, спрямованих на усунення як хронічних проблем, так і спричинених фінансово-економічними кризами. Особливу увагу слід приділити активізації інвестиційного потенціалу страхового ринку. Одним із найважливіших напрямів розвитку та ефективного регулювання страхового ринку є забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страховиків та страхувальників.

Покращення стійкого зростання ринку страхових продуктів залежить від правильної реалізації та реалізації стратегії та тактики його функціонування. Основними завданнями підвищення якості страхової сфери залишаються підвищення конкурентоспроможності страховиків, їх активна цифровізація та диверсифікація страхових послуг. Ринку страхових послуг в Україні необхідно вчитися на світовому досвіді, що дозволить йому адаптуватися до глобальних викликів сьогодення і тим самим призвести до стабільності національної економіки.

Внаслідок аналізу виявлено недовіру страховиків до страховиків, недосконалість нормативно-правової бази, неповне дотримання умов договору страхування, низький рівень страхової культури, незбалансованість страхового ринку та інше. Однак надалі необхідно внести корективи на зміцнення позицій страхових компаній на вітчизняному страховому ринку, впровадження цифровізації у свою діяльність, диверсифікацію процесу надання страхових послуг, удосконалення нормативно-правової бази та інше. Загалом практичні аспекти страхового ринку потребують подальшого вивчення, що передбачає адаптацію страхових компаній до умов перманентної кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В.Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. Вип. 133. С. 58.
2. Базилевич В.Д. Страхові послуги на сучасному ринку інтелектуальної власності / В.Д. Базилевич. 2015. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2635/3/IENTtaNP_2015_74-79.pdf. (дата звернення 30.04.2022).
3. Баранов А. Л. Методологічні основи управління ризиками страхової компанії. *Фінанси, облік і аудит*. 2014. № 1. С. 22-34.
4. Берлін.В. Тенденції розвитку та державне регулювання страхового ринку України URL. <http://nfp.gov.ua/files>(дата звернення 30.04.2022).
5. Боднар О. А., Хоренженко В. В., Татаренкова Ю. В. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії covid19. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8268> (дата звернення 30.04.2022).
6. Вовчак О. Д. Страхова справа. К. : Знання, 2011. 391 с.
7. Войнова Є. І. Рейтинг конкурентоспроможності країн на світовому ринку страхування у 2015 році. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. № 46 С. 20-26.
8. Временко Л. Моделювання проблем обов'язкового страхування в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2018. № 133. С. 12-16.
9. Гаманкова А. Страховий ринок України в глобальному страховому просторі. *Страхова справа*. 2012. № 2 (46) С. 8-12.
10. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : монографія / О.О. Гаманкова. К. : КНЕУ, 2009. 283 с.

11. Гринчишин Я.М. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України. *Молодий вчений*. 2017. №3 (43). С. 622-626.
12. Давиденко Н.М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 1(47). Т. 1. С. 350–353.
13. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 2 / [за ред. С.В. Мочерного.]. Львів: Світ, 2006. 568 с.
14. Золотарьова О. В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 413–420.
15. Іонін М. Є. Параметри оцінки конкурентної позиції страхової компанії. *Фінанси, гроші, облік, банки*. 2014. № 20. С. 136-143.
16. Кривенцова А.М., Павловська О.В. Оцінювання фінансової стійкості страхових компаній – зарубіжний досвід для України. *Європейські перспективи*. 2016. № 2. С. 138–147.
17. Кулина Г. Світовий ринок страхових послуг в умовах зміни парадигми глобального економічного розвитку. *Світ фінансів*. 2017. № 3(52). С. 48-59.
18. Ліга страхових організацій України URL.: <http://uainsur.com/our-news/17016/>
19. Лебедев П.О Роль цифрових технологій у страховій діяльності. Цифровізація суспільства та бізнесу: Виклики та можливості для молоді: тези доп. всеукр. науко-практ. конф. (м.Київ, 24 травня. 2022 р.). С.93.
20. Лебедев П.О Роль цифрових технологій у страховій діяльності. Цифровізація суспільства та бізнесу: Виклики та можливості для молоді: тези доп. всеукр. науко-практ. конф. (м.Умань, 24 травня. 2022 р.). С.13.

21. Лой Ю. В. Страховий ринок та перспективи його розвитку. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/soc_gum/Evu/2018_17-2/Loi.pdf (дата звернення 30.04.2022).
22. Мельник О. І. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. Електронне наукове фахове видання з економічних наук “Modern Economics”. 2018. №7. С. 107-113.
23. Мельничук Н. Ю., Залюбовська С. С., Колупаєв Ю. Б. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр.* 2020. №1-2. С. 81-90.
24. Михайлова Н. В., Кравцова А. І. Теоретичні основи державного регулювання страхової діяльності в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.* 2016. № 4 (76). С. 163-168.
25. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL. <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 30.04.2022).
26. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України. URL. <http://www.dfr.gov.ua> (дата звернення 30.04.2022).
27. Офіційний сайт страхової компанії «Арсенал». URL. <https://arsenal-ic.ua/> (дата звернення 30.04.2022)
28. Офіційний сайт Insurance. URL. <https://context.reverso.net/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B4/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/Insurance%22> (дата звернення 30.04.2022).
29. Плетенецька С.М. Управління платоспроможністю страхової компанії. *Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали науково-практичної конференції (м.Київ, 15 листопада 2018 р.)* – К.:Університет "КРОК", 2018.- С. 107-109

30. Плетенецька С.М. Оцінка страхування туристичних послуг України у сучасних умовах. *Еволюція наукової думки в контексті європейського вибору України*: матеріали Науково-практичної конференції молодих учених (Київ, 21 жовтня 2015 року). –К.: Університет економіки та права "КРОК", 2015-С.145-146
31. Плиса В. Страхування: Підручник.-К: Каравела, 2010. 472 с.
32. Пономарьова О.Б. Визначення проблем страхового ринку та їх . *Глобальні та національні проблеми економіки*.2015. №5. URL. <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/166.pdf> (дата звернення 30.04.2022).
33. Приступа Л. А. Концептуальні засади конкурентоспроможності страхової компанії в сучасному ринковому середовищі. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 1201-1206.
34. Про Єдиний державний реєстр страховиків (перестраховиків) України Держфінпослуг; Розпорядження від 05.12.2003 №155. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1208-03#Text> (дата звернення 30.04.2022).
35. Про страхування Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 30.04.2022).
36. Пурій Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6609> (дата звернення 30.04.2022).
37. Руда, О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL.10.32702/2307-2105-2020.2.55 (дата звернення 30.04.2022).
38. Рудь І. Ю. Аналіз страхового ринку України . *Гроші, фінанси і кредит*. *Глобальні національні проблеми економіки*. 2016. № 10. URL. <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/178.pdf>(дата звернення 30.04.2022).
39. Самолюк І.М. Перспективи розвитку страхового ринку України. *Стратегічні орієнтири* .URL:<http://libfor.com/index.php?newsid=3902> (дата звернення 30.04.2022).

40. Сич О. А. Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації: міжнар. науково-практичний семінар. К.: Львів, ЛНУ, 2017. 194с.
41. Сіренко І. В. Метод визначення страхувальником конкурентоспроможності страхової компанії . *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 8. С. 90-92.
42. Сосновська О.О. Елементи забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. Економіка, фінанси і управління в ХХІ столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції. 2017. С. 70–74.
43. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021роки URL.http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257 (дата звернення 30.04.2022).
44. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / [Козьменко О.В., Козьменко С.М., Васильєва Т.А. та ін.]. Суми: Університетська книга, 2011. 388 с.
45. Страховий ринок України 2019: висновки та перспективи розвитку. *Insurance TOP*. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_69 (дата звернення 30.04.2022).
46. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку: монографія / [А.А. Мазаракі, С.О. Булгакова, С.І. Василенко, В.В. Тринчук та ін.]. К.: Київ. нац. торг.екон. унт., 2007. 460.
47. Страхові послуги: навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк; за заг. ред. Д. І. Деми. К.: Алерта, 2013. 484 с.
48. Страхування : [підручник / кер. авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець]. 2-е вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2002. 599 с.
49. Третяк К. В. Розвиток ринку страхування життя в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. №83 С. 169 – 174.
50. Бойко Л. О. Сучасні тенденції розвитку страхування життя в Україні URL. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstr> (дата звернення 30.04.2022).

51. Українська федерація убезпечення URL. <http://ufu.org.ua/> (дата звернення 30.04.2022).
52. Федорова Н. О. Державне регулювання напрямків страхової діяльності в Україні. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2019. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-1-4856>(дата звернення 30.04.2022).
53. Фесенко Н. В., Яремченко Л. М. Стан та перспективи функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 28–34.
54. Фурман В.М. Страховий ринок в Україні: проблеми становлення та стратегія розвитку: Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01 / В.М. Фурман ; Держ. установа “Ін-т економіки та прогнозування НАН України”. К., 2006. 36 с.
55. Шевчук О. О. Методи оцінювання ризиків у страховій діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. №26. С. 291-299/
56. Шірінян Л. В. Конкурентоспроможність страхового ринку України в сучасних умовах. *Економіка України*. 2011. № 7. С. 37-48.
57. Шолойко А.С. Тенденції розвитку страхового ринку: вітчизняний та світовий аспекти. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2014. № 156. С. 60-65.
58. Kuzheliev M.O., Sokyрко O.S. Insurance services market development: international experience and Ukrainian realia. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 365–371.
59. Springer Link//Bohnert A., Fritzsche A., Gregor Sh. Digital agendas in the insurance industry: the importance of comprehensive approaches. *The Geneva Papers on Risk and Insurance – Issues and Practice*. 2019. Vol. 44. Issue P. 1–19.

